

Upirati se nevezdržni

(Sašo Bizjak)

Kar povezuje 27. april in 1. maj, sta upor in boj. Hvala bogu živimo v miru. Kako se kaže uporništvo danes? Kako se je mogoče boriti in za kaj se je danes vredno boriti?

URŠKA BREZNIK,
Pekarna Magdalenske mreže

"V času, ko praznujemo 74. obletnico ustanovitve OF in se hkrati soočamo z revizionizmom, ki zavaja partizansko gibanje na zgolj nacionalno dimenzijo, namesto da bi se spominjali njegovega bistva kot dela internacionalnega boja proti fašizmu in imperializmu ter njegovih družbenotransformativnih ciljev in revolucionarnega potenciala, se moramo samo ozreti okoli sebe, da vidimo, da je razlogov za uporništvo danes vsaj toliko, kot jih je bilo pred več kot 70 leti. Doma in po svetu je v obdobju podivjanega kapitalizma v porastu fašizem, težko priborjene delavske pravice pospešeno izginjajo in s privatizacijo utrjujemo svojo vlogo kolonialne periferne države.

Upirati se je torej nujno treba proti nevezdržni neoliberalni politiki in njenim ukrepom ter se priključeva-

ti družbenim gibanjem doma in po svetu. Možnosti je ogromno, le za nekaj časa je treba pozabiti na egoistične vzgibe in namesto pred televizijo, računalnik, v nakupovalni center ali na smučanje oditi na predavanja, na protest ali na zборе samoorganiziranih četrtinskih skupnosti in začeti spreminjati tiste stvari, ki napadajo človeško dostojanstvo. Razmišljanje o svojem življenjskem okolju, zaznavanje težav in pripravljenost na reševanje teh težav v družbi podobno mislečih so v današnjem času odtujenosti, izpraznjeno in mnogoterih stisk redki svetli primeri, ko postanemo soborci. In takšno življenje je veliko bolj tovariško, smiselno in radostno kot življenje nekoga, ki živi nezainteresirano, egoistično življenje potrošnika." •

Konflikt med generacijami je že tu
MAJDA RIŽNAR, učiteljica

"Zanimivo bi bilo vedeti, kaj se skriva pod floskulo Vrednot danes ni več. Zdi se, da sploh ne artikuli-ramo teh vrednot in zato ne vemo, za katere vrednote naj bi se danes borili. Zame so pomembne te vrednote: potrpežljivost, vztrajnost, delavnost, ničelna toleranca do korupcije, odgovornost, samokritičnost, takojšen odstop s funkcije v primeru zlorabe položaja ali sodne obravnave, spoštovanje drug drugega, empatija, poslušanje drug drugega, črpanje moči iz tišine, notranji mir, vzeti si čas za svoje otroke in za njihovo vzgojo.

Boriti se je treba proti sistemu, v katerem starši v službi delajo preveč in predolgo ter pridejo domov tako utrujeni, da nimajo več moči in volje, da bi se ukvarjali z otroki. Če starši ne uspejo vzgojiti otroka v dobrega človeka, bodo to delo namesto njih morale opravljati inštitucije, tudi šola, kar pa redko uspe. Učiti bi se bilo treba potrpežljivosti v partnerskih odnosih – v svoji službi sem se v 35 letih dovolj nagledala žalostnih otrok, v družinah, v katerih so se zgodile razveze in s tem vzgojna težavnost otrok ali pa izrazita introvertiranost. Imeti otroka pomeni odreči se ne le nočnemu počitku, včasih tudi strmi karieri, pa še čemu.

Sindikalni zaupniki bi se morali boriti za neurejena področja znotraj poklica, ne le za plače. Naloga sindikalnega zaupnika ni le organizacija novoletne zabave in letne ekskurzije ter prepošiljanje obvestil področnega sindikata. To bi morali biti najbolj aktivni ljudje v kolek-

tivih in ne takšni, ki 'sodelujejo' z vodstvom in jih skrbi le za lastno delovno mesto. Žal pa se dogaja prav to. Sto let nazaj so bili slovenski učitelji med najbolj upornimi predstavniki tedanje družbe. Danes postajamo – gotovo tudi zaradi prevelikega obsega dela – apatični kot vsi drugi državljani. Pred kratkim je SVIZ izbral plačilo za popravilne NPZ. Zakaj je bilo treba zagroziti z bojkotom za takšno 'politično' voljo? Kdaj bo nastopila politična volja za plačilo razredništva, ki je za cel mesec dela z vsemi učenci v razredu ovrednoteno z 0,70 do 1,80 evra? To sramotno plačilo še ni vzdramilo nikogar v vrhu šolskega ministrstva. Sindikalni zaupniki bi se morali bolj izpostaviti in dokazati, da imajo hrbtenico.

Veliko preveč ljudi je brez službe. Mladi ljudje, ki ne začnejo takoj delati, so mrtev kapital. Tisti, ki smo zaposleni, delamo preveč. Bojim se, da je konflikt med generacijami že dolgo tu. Med temi zaposlenimi je veliko mladih staršev, ki jih s prekomernim delom trgamo od majhnih otrok, ki so prav tako žrtve tega sistema. Med zaposlenimi nas je tudi veliko, ki se bližamo 60. letu starosti. Delodajalci nas neusmiljeno obremenjujejo enako intenzivno kot mlade. Dr. Alojz Ihan je pred kratkim zapisal, kaj to pomeni za zdravje starajočega se delavca, ki hočeš nočeš mora konkurirati trideset let mlajšemu človeku. Telo starejšega delavca na prevelike obremenitve prej ali slej reagira s psihosomatskimi boleznimi, tudi z infarktom. Pa kaj,

novi kanonfuter za vampirski kapitalizem čaka v vrsti, pripravljen delati 12 in več ur na dan, se naivno odpovedati celo družinski sreči, dopustu, kulturnim dobrinam, kvalitetnemu preživljanju prostega časa itd.

Upreti bi se morali sistemu, v katerem je človekovo delo tako malo vredno. Dokler si sposoben delati, si dober za delodajalca. Ko umreš, je delodajalcu predrago plačati osmrtnico zate. Strošek si v aktivni dobi, strošek si tudi po smrti, navadi se človek na to! Če si že nekaj časa upokojen, potem pa sploh, kdo se še sploh spomni tvojega imena, kaj še dela! Presunilo me je, ko sem pred kratkim ob smrti znanca došla to dejstvo v vsej svoji razsežnosti. Biti uporen/aktiven državljan, da, toda – ali je to res še vrednota? Je sploh kdaj bilo?" •

Ideološke klešče danes stiskajo iz ozadja

KLEMEN BRVAR, zgodovinar

"Upor je zame predvsem intimna odločitev in doživljam ga povsem zunaj ideološkega konteksta. Vsaka vnaprej določena alfa in omega, 'prava' linija, vse pojasnjujoča for-

Nikoli ni politiki

mula ali odrešujoča zadovoljitev se mi zdi povsem prozorna in podcenjevalna do človeka, saj predpostavlja, da ljudje ne znamo misliti s svojo glavo. Hkrati je ideološkost vedno nevarna, sploh če imamo pred očmi, da vsaka generacija rešuje svet po svoje, na novo odkriva večne resnice, ponavlja napake predhodnikov, oživlja utopije in se sooča z enakimi strahovi, za vsem tem pa vedno znova ostajajo grobovi. Pravzaprav so bili slednji in z njimi povezana slovenska razklanost sprožilec, da sem začel iskati pot onstran ideološkega primeža, ki ima pri mlajši generaciji dva odvoda: bodisi generira apatijo in eskapizem bodisi radikalizira. Ideološke klešče so danes seveda drugačne kot pred več kot 70 leti, a so enako oziroma celo bolj nevarne, saj stiskajo iz ozadja: z vzbujanjem strahu, razraščanjem mentalne lenobe in trkanjem na človekove prvinske nagone, ki so osnova egoizmu, lakomnosti in udobja-željnosti, perfidno malicijo našo človečnost.

Po moje ključna fronta ne poteka na družbenem bojišču različnih silnic, nazorov in perspektiv, ampak v človeku samem. Vsak od nas je homo constuctor in hkrati njegov destruktivni brat dvojček. Današnji upornik mora tako najprej premagati samega sebe, da bo sposoben predrugačiti sistem, ki ga s svojim delovanjem sooblikuje. Čeprav se takšen upor nikoli ne konča, pa je mogoče z odprto glavo, stalnim izobraževanjem, (samo)refleksijo in empatijo, zavzemanjem stališč ter prevzemanjem odgovornosti zanje - seveda to pomeni pomik iz območja udobja, na preprih - narediti razliko in motivirati druge. Verjetno so bili prav ti elementi v ozadju upora naših dedov in babic, dokler tega ni uzurpirala obojestranska ideološkost. Težava je, da se ta vleče še v naš čas in je dodaten pesek v oči. Igranje s čustvi ljudi, ki so izgubili bližnje, ter zastrupljanje novih generacij z abstrakcijami nekkih drugih časov tudi onemogočata korak naprej in dozorvanje naroda odlagata v megleno prihodnost. Čas je, da se temu kot družba upremo. Mlajši generaciji pa preostane to, kar bi morale narediti že prejšnje: ponotranjiti Antigonino odločnost in odločenost." •

Nikoli ni prepozno - ni pa lahko

ŠTEFAN SIMONČIČ, Epeka

"Preveč tvegamo ..."

"Ne, ne tvegamo preveč, naše življenje je na kocki, življenje naših otrok, njihovih prijateljev, prebivalcev in prebivalcev našega mesta, države, drugih narodov in celotne skupnosti. Naša prihodnost. Ali ni zato vredno tvegati?"

"Žal mi je, ampak ne zmorem ... Za-

gotovo vsi ostali mislijo in čutijo enako kot jaz. Moje življenje, moja družina je odvisna od mojih dejanj. Poleg tega je tako ali tako prepozno. Vse je že izgubljeno. Morali bi odreagirati veliko prej."

"Nikoli ni prepozno, tedaj je bilo prezgodaj, sedaj je ravno pravi trenutek. Vedno ste vedeli, kaj je prav in kaj narobe. Nikoli pa niste želeli tvegati in prevzeti odgovornosti. Zakaj ne? Ker ste vedno želeli obdržati svojo službo, pozicijo, družbeni položaj ... Danes lahko rešite najpomembnejše, to je rešite svojo dušo, pa nimate 'jajc' niti to storiti. Prav imajo, da vas kličejo izdajalci, ker niste izdali nas, temveč sebe."

Ob 70. obletnici konca druge svetovne vojne se spominjamo najbolj hrabrega dejanja in pričetka upora proti sili osi, ki je bila takrat ena najmočnejših vojaških in ekonomskih sil na svetu. 29. aprila 1941 je skupina hrabrih mladeničev v Volkmerjevem prehodu v Mariboru izvedla sabotažo zoper nemškega okupatorja. Ali so se takrat spraševali tako, kot je zapisano v dialogu zgoraj? Mogoče. Vendar so kljub vsemu naredili. Tvegali so. Vedeli so, kaj je prav in kaj ni, ne glede na veliko tveganje. Bili so resnični domoljubi in zgled za vse kasnejše generacije.

Nedvomno je mogoče preslikati dialog tudi v današnji čas. Trenutna situacija je podobna tisti izpred nekaj več kot 70 let, preslikana v današnji čas. Kar spremljamo, ni nič drugega kot izdaja. Še drzneje, dejanja naših vodilnih po osamosvojitvi, ki so nas pripeljala iz socialno varne države v trenutno stanje, enačim s prisego domobrancev na Plečnikovem stadionu.

Uporništvo v današnjem času in družbi je lahko zatrti že od mladih nog ob vstopu v formalno izobraževanje. Konformizem na stečaj odpira vrata kamorkoli in v sistemu ustvarja navidezne oziroma lažne prijatelje in posledično tvori skupnost takih, ki sodelujejo samo za lasten interes in ne v prid javnega dobrega. Naše okolje na lokalni in državni ravni je tako polno interesnih skupnosti, ki se združujejo glede na korist posameznic in posameznikov na račun družbe.

Proti komu ali čemu se je treba upirati danes, ni težko odgovoriti. Vsi še vedno kot takrat "naši heroji" dobro vemo, kaj je dobro in kaj zlo. Vendar je treba storiti korak dalje v razmišljanju in dejanjih. V kapitalizmu, ki ga živimo danes in smo si ga ustvarili takšnega, kot je (v dobrem in v slabem), predvsem sami, je treba upoštevati pravila in igrati po pravilih. Vsak državljan in državljanica ima moč, ki je v tem sistemu hočeš - nočeš vredna toliko, kot imaš denarja. Slepiti se, da ni tako, je iluzija in enačiti moč z volilnim glasom je demagogija.

Uporništvo se danes na žalost tudi zlorablja za lasten interes, kot denimo nesmiselni upor proti privatizaciji. Zasebno lastništvo danes v sistemu, ki smo si ga sami izbrali z največjo možno večino, ni nič slabega, če lastnik ustvarja dodano vrednost in izboljša po-

Upor je vedno odraz obdobja in okolja, zato je upor v digitalni dobi digitalni upor. In brez skrbi, digitalni domorodci bodo tudi digitalni uporniki

ložaj ne samo zaposlenih, temveč celega okolja. Menim, da je treba uporništvo pričeti predvsem pri sebi, tako da naj poskuša posameznik po svojih najboljših močeh uravnati pravična razmerja in solidarnost najprej v lokalnem okolju in kasneje širše, obenem pa vplivati na širšo skupnost ter s tem na svojo prihodnost in prihodnost naših otrok. Nikoli ni prepozno; ni pa lahko, nikoli bi bilo." •

Alternativa je vedno

DRAGO GAJZER, aktivist

"Upirati se pomeni ustvarjati in ustvarjati pomeni upirati se," pravi Stephane Hessel v svojem pozivu Dvignite se! in skrajni čas je, da prevladajo skrb za etiko, pravičnost in trajnostno ravnovesje, kajti lahko se zgodi, da se bo brez tega končala človeška pustolovščina na tem planetu.

Če smo se v osemdesetih upirali norostim, ki so prihajale iz Beograda, je danes čas, da se upremo norostim, ki prihajajo iz Bruslja, Washingtona, London Cityja in drugih centrov moči, ki nam grenijo življenje in sesuvajo prihodnost. Naši vladavci jim poniglavo prikrmavajo. Zakaj že?

Kapitalizmu - kapitalizmu, ki se je izpel, kapitalizmu, ki svoje sile regenerira izključno na izkoriščanju revnih, ki neti vojne, ki sesuva socialne standarde, ki izčrpava družbeno substanco, ki paktira z nacizmom in v bedo peha ljudi ..., temu kapitalizmu se velja upreti.

Je alternativa? Vedno. Socializem. Tak zlahten, po meri ljudi. Siriza, Podemos, Združena levica, Jose Mujica, Marinaleda, Srečko Horvat, Noam Chomsky, Tariq Ali, Naomi Klein, Tomo Križnar, Pedro Opeka ... Upanje je, a upanje ne dopušča brezbriznosti in neukrepanja. Učiti se, učiti se in še enkrat učiti se, delati in graditi medsebojne odnose, nam je govoril Jožič, in boriti se za pravice, ne zgolj za človekove, pač pa za pravice vsega živega, pravi Jaro Berce.

Recept? Proletariat je razcepljen na tri zoperstavljeni dele: na intelektualne delavce, ki so polni predsodkov zoper 'kmetavzarske' delavce, ki izkazujejo populistično sovražstvo do intelektualcev in izobčencev (brezposelnih), ki so v antagonističnem odnosu do družbe kot take. Stari poziv Proletarci vseh dežel, združite se! je danes aktualnejši kot kdajkoli prej: v novih pogojih postindustrijskega kapitalizma enotnost teh treh frakcij delavskega razreda že je njihova zmaga, v predgovoru Komunističnega manifesta piše Slavoj Žižek.

Drago Mislej pa pravi: "Meni se

zdi, da so bedaki prevzeli stvari." Drži, ma meni se zato zdi, da je čas za socializem. Ni hec, to je poziv k uporu." •

Digitalni uporniki

VERA KOZMIK, podjetnica

"Zgodovinski spomin je izjemno izmuzljiva reč - vse življenje se učimo o rečeh, ki so jih nekoč že 'dali skozi', pa ni veliko učinka - naš zgodovinski spomin ni prav obsežen in ne seže prav daleč nazaj. Mogoče je tako bolje, v nasprotnem primeru bi namreč težko živeli. Zgodovina je izredno kruta, individualne usode ljudi, ki so kdajkoli živeli, so usode boja za preživetje. Zgodovina je pravzaprav en sam upor za preživetje! Upor proti tlačenju in izkoriščanju! Včasih tih in neopazen, običajno krut in neizprosen. Od Jezusa Kristusa do Mahatme Gandhija, od Spartaka do Nelsona Mandele, od Ivane Orleanske do Kombinatk - tale časopis ni dovolj obsežen, da bi naštel del njih, ki bi jih morali omeniti, če bi hoteli označiti točke upora v zgodovini človeštva.

In danes? Generacija, rojena po letu 2000, je rojena v svet tehnologij, ki vsakomur nudi njemu lastno izkušnjo - glede na njegove potrebe in zgodovino navad. Tovrsten princip posredno vpliva na izrazito spremembo mišljenja, ki sprejema in pozdravlja razlike med posamezniki, saj razume, da vsakdo informacije procesira na njemu svojstven način. To je generacija digitalnih domorodcev, čigar materinščina je jezik računalnikov, interneta in pametnih naprav! Gre za generacijo, ki ima v primerjavi s preteklimi generacijami največ znanja. Toda: ali so tudi uporniki? Ali bodo nadaljevali boj za dostojno življenje - ali pa bodo samo ždeli za svojimi zasloni?

Digitalne domorodce naj bi odlikovali znatno večji čut za socialno pravičnost in hitrejša čustvena zrelost, kar je posledica izpostavljenosti družbenim in ekonomskim spremembam. Od mladih nog so priče spremembam okolja, živijo s posledicami recesije in odraščajo ob družbenih pretresih, proti katerim sedanja generacija ne zmore upora. Spremembe doživljajo v mladosti, reševati jih bodo morali v aktivnem življenjskem obdobju.

Upor je vedno odraz obdobja in okolja, zato je upor v digitalni dobi digitalni upor. In brez skrbi, digitalni domorodci bodo tudi digitalni uporniki! Zgodovina se bo nadaljevala po poti upora proti tlačenju in izkoriščanju, za človeka dostojno in spoštovanja vredno življenje! Tokrat pač s tipkovnico in slušalkami na ušesih!" •